

HANA PINKNEROVÁ

Vůně prázdného pokoje

Vůně prázdného pokoje

HANA PINKNEROVÁ

Vůně
prázdného
pokoje

KARMELITÁNSKÉ
NAKLADATELSTVÍ

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Pinknerová, Hana, 1963-

Vůně prázdného pokoje / Hana Pinknerová. – V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2020. – 117 stran

ISBN 978-80-7566-176-0 (brožováno)

* 821.162.3-3 * (0:82-4)

– české prózy

– fejetony

821.162.3-3 - Česká próza [25]

Úvod

Jedu bez držení

Člověk se v roli matky snadno schová. Někdy se ani nechce schovávat, ale tak nějak se v tom rozplyne. Role je pohodlná. Stanovuje cestu i cíl. Ukazuje, jak žít, jak správně dělat věci, které k roli patří. Není třeba moc přemýšlet a hledat. Je zřejmé, co se od matky čeká. Všichni vědí, jak se matka správně chová, a dávají najevo, když se nevejde do jejich vzorce mateřství.

Teď už se nemám za co schovávat. Není už role. Je to trochu jako jezdit bez držení. Člověk je už jen sám za sebe. Najednou musím přemýšlet o věcech, které jsem dělávala automaticky. Jsou vůbec potřeba? Při běžném nákupu potravin se musím nutit do počítání. Pozor, jsme doma už jen dva, potřebujeme poloviční množství. Sýr nám vydrží o mnoho déle, než když ho s námi konzumovala Adélka. Taky druhy potravin už nesedí. Proč bych kupovala pribináček, když tu není Anička? Zásobování je vůbec daleko méně závazné, protože manžel má svérázné potřeby. Je nezbytné nezapomenout na bílý jogurt, ovesné vločky, olivy a česnek. Zato už nemusím mít stále v ledničce pohotovostní potraviny pro smrtí hladem ohrožené lidi, kteří přijdou ze školy nebo z práce a opravdu zahynou, pokud si okamžitě neuvaří vajíčko naměkko a nevypijí šálek čaje s citronem.

Můj časový rozvrh je daleko více v mých rukou. Nejen že si mohu sama plánovat, co kdy budu dělat, bez ohledu na další lidi, já to dokonce musím! Abych neseděla bezradně v kuchyni a necítila se osamělá. Taková nová zodpovědnost za trávení vlastního času mi připadla lákavá. Nic nemusím a všechno mohu. Po cestě z práce nepospíchám domů. To jsem nemusela už posledních

pár let, ale role matky, v níž člověk tak nějak trčí, dokud má děti doma, trvá, i když jsou děti dospělé. Teď je to definitivní. Učím se trávit volný čas. Vzhledem k manžellově pracovní době, která končí večer po deváté, mám volna dost. A je jen na mně, co s tím časem udělám. Jako bych jela na kole bez držení. Pojedu rovně nebo mi to někde zatočí? Co podniknu? Co zláká mou pozornost? Přednáška? Diskuse? Koncert? Výstava? Hodinka plavání? Cokoli budu chtít.

Objevila jsem zajímavou a pro mne novou oblast trávení času tím, že nedělám nic. Fakt nic. Jen tak se povaluju, něco si čtu nebo jen tak koukám. Nejtěžší na nicnedělání je ten souboj s výčitkami, že nic nedělám. Někdy jsem z toho úplně vyčerpaná. Copak to někdy někdo viděl, aby žena přišla domů z práce a nic nedělala? Vždycky je přece něco na práci. Leštit kliky, žehlit kapesníky, zalít kytky, přerovnat jablka ve sklepě a zavřeniny ve spíži. Utřít prach, roztřídit smetí a povynášet je. No prostě všude číhá spousta úkolů, které by se měly vykonat. Nepamatuju, že by ženy v mé rodině někdy nedělaly nic. To bylo jak pro maminku, tak pro babičku nemyslitelné. Aspoň štopovaly ponožky nebo háčkovaly dečky. Ani u televize nikdy neseděly jen tak s prázdnýma rukama. Já jsem však pevně rozhodnutá, že to dokážu. Nejen že někdy po návratu z práce prostě nebudu dělat vůbec nic, ale dokonce se z toho budu těšit. Prostě pustím říditka a pojedu bez držení. Uvidím, kam mi to zatočí. Konečně mám na takové věci čas.

1. ČÁST

Vůně
prázdného
pokoje

Zavolali

To šedivé odpoledne se v práci docela vleklo. Venku bylo mrazivo, zamračeno. Zbytky sněhové nadílky už dávno nebyly čistě bílé. Pofukoval studený vítr a lidé chodili po ulicích zachumlaní do kapucí a šál. Do mého knihkupectví skoro nikdo nezavítal. Bylo příliš brzy po Vánocích na to, aby někdo nakupoval knihy.

Ani mi nevadilo, že zvonek nade dveřmi necinká. Měla jsem alespoň klid na každoroční inventuru. Pobíhala jsem po obchodě, hledala knihy podle seznamu, abych si je mohla odškrtnout, a plánovala, že si půjdu uvařit další konvičku čaje. Těšila jsem se, že se zahřeju a na chvíli si odpočinu. Zdálo se mi, že venku poletují drobné sněhové vločky. Ještě dvě hodinky a půjdu domů.

Vtom zazvonil telefon. Byl to brácha. Chvíli mi trvalo, než jsem pochopila, co mi říká. Věděla jsem, že maminka je v nemocnici. Sama si zavolala sanitku, chtěla být pod dohledem, jak říkala. Byla tam takhle už několikrát a vždycky se zase vrátila domů, aby tomu tam velela. Teď ale bratr říkal něco jiného. Že máme přijet, že mu volal doktor, že už se blíží konec. Chápala jsem hlavou tu informaci, ale nedokázala jsem ji přijmout. Souhlasila jsem jako stroj a zavolala domů. Musíme jet k babičce. Manžel všechno zařídil, zrušil svou výuku a sehnal aspoň jednu z dcer. Do dvou hodin stálo auto před domem a já jsem nastoupila jako omámená. Rozjeli jsme se a mně se udělalo hrozně špatně. Myslela jsem, že tu cestu nepřežiju. Po celou tu hodinu a půl jsem omdlávala a zvracela. Zdálo se, že nedokážu vystoupit. Ale dokázala jsem a celá

zbědovaná jsem podpíraná mužem a dcerou dorazila do mamčinu nemocničního pokoje. Tam už seděl bratr s jedním ze synů a rozpačitě mlčeli. Tiše jsme se přivítali. Babička ležela na posteli, z nosu hadička, z ruky hadička a těžce dýchala. Co teď?

Měla jsem na srdci spoustu věcí a zároveň obrovské prázdno. Tohle už je naposled? Co je to nejdůležitější, co mám ještě s maminkou probrat? A půjde to ještě vůbec? Posadila jsem se k její posteli a vzala ji za ruku. Dala najevo, že nás bere na vědomí. Snad se i lehce usmála, doufám, že ano. Rovnou jsem spustila, protože žádné obřadné úvodní řeči mě nenapadly. Už dřív jsem na maminku naléhala, aby se usmířila s částí rodiny. Nemluvila s nimi už léta. Nedorozumění nabobtnala a pěstovaná zranění nebyla vůle nechat uzdravit. Chtěla jsem po ní, aby jim třeba poslala pohlednici. Ale vždycky to odmítla. Jestli je tohle naposled, nebude už příště. „Maminko, není čas se usmířit?“ Hleděla na mě a nereagovala. „Nechceš aspoň někoho pozdravovat?“

Horečně jsem přemýšlela, jak to provést. Kdyby tak dala najevo aspoň snahu o smíření a alespoň někomu něco hezkého vzkázala. Přišlo mi to jako nesmírně důležité. Nedokázala jsem se vzdát myšlenky, že přece nemůže odejít ze světa uražená a uzavřená do svých křivd. Teď přece spory o nějaká dávná dědictví nemohou mít váhu. Co znamená majetek tváří v tvář smrti? V tuto chvíli by mělo být možné zapomenout na to, co kdysi někdo řekl, kdoví jak to myslel a jak to doopravdy bylo. Všechny spory se zdály být tak malicherné a hloupé. Celá ta smutná minulost mi připadala vybledlá, nepodstatná, slabá. Věčnost čeká, už je na dohled. Třeba už za pár hodin.

Tak jsem je vyjmenovávala jednoho po druhém – jejího bratra a jeho ženu, její švagrovou, sestřenicí,

snachu a nepřítomné vnuky – a u každého jmenovitě jsem se ptala, jestli ho nebo ji nechce nechat pozdravovat. Vždycky zavrtěla hlavou a rozhodným gestem dala najevo, že si to opravdu nepřeje. Jediné jméno, na které reagovala náznakem úsměvu a přikývnutím, byla naše druhá dcera Adélka. Byla jsem zdrcená. Tak co ještě říct? Na závěr zbývá poděkovat.

Pokusila jsem se vyjádřit, co z mého pohledu v životě dokázala, co do nás vložila a co my a naše děti jako její potomci ponese dál a co rozhojníme. Děkovala jsem jí za život, výchovu, nasměrování a za tu panenku miminko v červeném kožíšku s kapucí, co mi dala k Vánocům, když mi byly asi tak čtyři. Bratr se připojil. Posadil se z druhé strany a držel ji za druhou ruku. Pokývala hlavou a řekla, ať už jdeme, že je unavená. Ještě jsme se s ní společně pomodlili Otčenáš, všichni jsme se rozloučili a odešli jsme.

Seděli jsme pak ještě v nemocniční hovorně. Plakala jsem. Bylo mi to všechno líto. Taková sveřepost! Naléhala jsem na bratra, že nesmíme dovolit, abychom byli takhle rozdělení. Nesmíme dopustit, aby staré křivdy ovlivňovaly naši budoucnost. Že už nikoho jiného nemáme. Že si přece musíme odpouštět a vyřikávat si věci. Slíbil mi to.

Jak jsme dojeli domů, to už nevím. Muselo být pozdě. Dopoledne druhého dne z nemocnice volali, že maminka umřela.

Pohřební řeč

Když jsem psala pohřební řeč za svou tchyni, pokoušela jsem se postihnout její světlé stránky. Chtěla jsem se vyhnout jejím depresím, fobiím, strachům, nesmiřitelnosti a vůbec všemu temnému, co ji v posledních letech života pohlcovalo. Mým záměrem bylo připomenout ty stránky její osobnosti, které byly už ztracené pod nánosy tíže, smutku a strachu. Ale přece tam byly. Přála jsem si vykreslit její podobu tak, abychom se museli radostně usmát a aby nás ta vzpomínka zahřála u srdce. Abychom chtěli převzít něco po ní i do svých životů, aby to hezké pokračovalo.

Vlastně to nebylo těžké. Vyvstávalo mi tolik věcí, tolik obyčejných, prostých životních radostí, které pro ni bývaly typické, že bylo radostí na ni vzpomínat. Stačilo jen správně nastavit filtr. Když jsme šli s babičkou do restaurace (a kolikrát to v životě bylo, se dalo spočítat na prstech), vždycky si přála svíčkovou. Před zákuskem dala přednost obloženému chlebíčku a vína chtěla vždycky „jen maloučko“. Chodívala často na houby a mockrát se v lese ztratila. Milovala sluníčko, květiny a svého černého kocoura, který byl jejím důvěrníkem. Ráda četla poezii a zlobilo ji, že si nepamatuje letopočty narození a úmrtí básníků. Hezky kreslila a její tvarohové buchty byly ty nejlepší na světě. V její osobnosti bývaly patrné i světlé stránky, byť ty temné nakonec převážily. Dokázala jsem ji popsat jako radostnou osobu a nebyla to úplná lež.

Teď jsem ale měla napsat něco podobného o vlastní mamince. Strašně mi to nešlo. Bylo to divné, protože ona se jevila docela příjemně. Žila svůj obyčejný,

pokojný život a tvořila domov. Stačilo přijít a ona tam někde byla. Buď kutila něco v kuchyni, kde hrálo rádio, na stole rozluštěná křížovka a z plotny něco vonělo. Nebo seděla v pokoji v křesle, pletla nebo četla. Se vším si věděla rady, naučila se být samostatnou.

Mořila jsem se s tou řečí a pořád jsem zamítala všechny nápady. Něco jsem zapsala a hned jsem to musela smazat. Jsem její dcera! Nemůžu na jejím pohřbu vyprávět, že se mnou léta nepromluvila od srdce. Koho by zajímalo, kdybych připomínala její manipulativnost, citové vydírání, zahořklost a podrazy. Jistě jsme spolu měly i hezké chvíle, ale já jsem si teď na žádnou z nich nedokázala vzpomenout. Uvědomila jsem si, že se na ni zlobím. Můj smutek byl hustě promíchán s hněvem. Jak mohla takhle odejít? Bez odpuštění, bez smíření, stále zaťatá a neprůhledná. Nikdy jsem nevěděla, co všechno proti mně má. A měla jsem oprávněný dojem, že nikdy nikomu nic neodpouštěla. Ve vhodnou chvíli dokázala připomenout záležitosti, o nichž se léta nemluvalo, na které si už nikdo skoro nepamatoval. Ona ano. A své dceři měla za zlé spoustu věcí.

Vyčítala mi, že jsem se narodila v poledne a ona kvůli tomu v porodnici nedostala oběd. Byla by to žertovná rodinná historka, kdyby ji ovšem vždycky nevyprávěla s lítostivým důrazem na hnusné studené jídlo, které na ni čekalo k večeři po dni bez oběda. Ale aspoň jsem byla krásné mimino. Jenže jsem z toho vyrostla a všechno na mně bylo špatně. Byla jsem totiž podobná tátovi. A celoživotně jsem prokazovala jakousi opovážlivou, vzpurnou samostatnost v názorech, které jsem odvážně realizovala. Naposledy jsme se shodly u výběru vysoké školy, pak už málokdy. Mého muže nikdy nepřijala, žádné z mých zaměstnání

neschvalovala, nic jsem nedělala podle ní správně. Možná bych obstála, kdybych si zařídila život přesně podle jejích pokynů, ale i o tom pochybuju. Dokonalost podle maminky není dosažitelná.

Uvědomila jsem si, že tu smuteční řeč na maminčin pohřeb nenapíšu, dokud jí neodpustím, že ona neodpustila mně a nejspíš také nikomu jinému. Štvalo mě, že ani ze smrtelné postele nevzkázala pozdravit příbuzné, s nimiž nemluvila. Tak moc jsem jí to zazlívala, že mě to až fyzicky bolelo. Nedokázala jsem kvůli tomu na ní uvidět nic hezkého. Tohle dělá neodpuštění?

Tak jsem ji nechala jít. Umřela, jak chtěla. Rozhodla o svých věcech, jak chtěla, to musím respektovat stejně, jako jsem chtěla, aby ona respektovala mne. Pohřební řeč jsem pak sepsala malinko formální a trochu koženou, jak se domnívám, že asi takové projevy mají být. Naštěstí jsem ji nemusela číst.